

สารบัญเรื่อง

ตอนที่ 1 ความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับภูมิภาค

	หน้า	
บทที่ 1 บทนำ	1	
ความหมายของวิชาภูมิศาสตร์	1	
การแบ่งสาขาของวิชาภูมิศาสตร์	8	
สรุป	12	
บทที่ 2 วิวัฒนาการของวิชาภูมิศาสตร์ภูมิภาค	15	
ความหมายของวิชาภูมิศาสตร์ภูมิภาค	15	
วิชาภูมิศาสตร์ภูมิภาคในสมัยโบราณ	19	
วิชาภูมิศาสตร์ภูมิภาคในยุคใหม่	24	
วิชาภูมิศาสตร์ภูมิภาคในสมัยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2	31	
ภูมิศาสตร์ภูมิภาคในยุคโลกาภิวัตน์	32	
สรุป	33	
บทที่ 3 ภูมิภาค	41	
มโนภาพของภูมิภาค	41	
เขตเชื่อมต่อและเส้นแบ่งเขตระหว่างภูมิภาค	44	
โครงสร้างของภูมิภาคนิยม	48	
ลักษณะเฉพาะของภูมิภาค	49	
ความหมายของภูมิภาค	51	
เกณฑ์ที่ใช้ในการจัดแบ่งภูมิภาค	5	2
ประเภทของภูมิภาค	55	
วิธีการศึกษาภูมิภาค	57	
สรุป	58	

	หน้า
บทที่ 4 การแบ่งภูมิภาคของประเทศไทย	63
ความเป็นมาของการแบ่งเขตภูมิภาคทางภูมิศาสตร์	63
เกณฑ์ในการกำหนดเขตภูมิภาคทางภูมิศาสตร์ของประเทศไทย	66
การกำหนดเขตภูมิภาคของคณะกรรมการภูมิศาสตร์แห่งชาติ	68
ข้อสังเกตในการกำหนดเขตภูมิภาคทางภูมิศาสตร์	87
การแบ่งภาคของหน่วยงานอื่นๆ	88
เปรียบเทียบภาคภูมิศาสตร์ของคณะกรรมการภูมิศาสตร์แห่งชาติ กับ	93
ภาคพัฒนาของคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	
สรุป	96

ตอนที่ 2 ตัวอย่างกรณีศึกษา : ดูนน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก

บทที่ 5 บทนำ	105
ความเป็นมาของการศึกษา	105
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	105
การเลือกพื้นที่และขอบเขตของการศึกษา	107
บทที่ 6 ลักษณะทางกายภาพของดูนน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก	109
ที่ตั้งและขนาด	109
ลักษณะภูมิประเทศ	109
ลักษณะทางธรณีวิทยา	121
ลักษณะภูมิอากาศ	125
ลักษณะทางสมุทรศาสตร์	132
บทที่ 7 ทรัพยากรธรรมชาติ	137
ทรัพยากรดิน	137
ทรัพยากรน้ำ	148
ทรัพยากรป่าไม้	170
ทรัพยากรแร่ธาตุ	183

	หน้า
บทที่ 8	
ลักษณะการใช้ที่ดิน	189
การใช้ประโยชน์ที่ดิน	189
การวางแผนการใช้ที่ดิน	196
ปัญหาทั่วไปในพื้นที่ลุ่มน้ำ	206
บทที่ 9	
เกษตรกรรมในภูมิภาคลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก	213
การเพาะปลูก	213
ปศุสัตว์	228
การประมง	229
บทที่ 10	
อุตสาหกรรมในภูมิภาคลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก	233
อุตสาหกรรมขนาดใหญ่และขนาดกลาง	233
อุตสาหกรรมขนาดเล็ก	2 3 8
แนวทางการพัฒนาอุตสาหกรรม	241
พื้นที่อุตสาหกรรมในปัจจุบัน	245
บทที่ 11	
ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม	251
สภาพเศรษฐกิจทั่วไป	251
ประชากรและการปกครอง	254
สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ	258
การศึกษา ศาสนาและสาธารณสุข	268
บทที่ 12	
ทรัพยากรนันทนาการ	273
แหล่งทรัพยากรนันทนาการของจังหวัดชลบุรี	273
แหล่งทรัพยากรนันทนาการของจังหวัดระยอง	281
แหล่งทรัพยากรนันทนาการของจังหวัดจันทบุรี	288
แหล่งทรัพยากรนันทนาการของจังหวัดตราด	297
บทที่ 13	
นโยบายและการพัฒนาภูมิภาคลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก	305
นโยบายการพัฒนา	305
บทบาทของภูมิภาคลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก	309
สภาพของเมือง	312
แนวทางการพัฒนาเฉพาะเมือง	317
บรรณานุกรม	323
ภาคผนวก ตารางสถิติและการลำดับอายุชั้นหินในประเทศไทย	329

สารบัญ แผนที่ แผนภาพ รูปภาพ และตารางสถิติ

ก. แผนที่ แผนภาพ และรูปภาพ

	หน้า
รูปที่ 1.1 แผนที่การตั้งถิ่นฐานโดยรอบทะเลเมดิเตอร์เรเนียน และอ่าวเปอร์เซียราว 500 ปี ก่อนคริสตกาล	2
รูปที่ 1.2 แผนที่โลกของอิราทอสเทเนส	2
รูปที่ 2.1 แผนที่ย่านเอเชียไมเนอร์ราว 500 ปีก่อนคริสตกักราช	16
รูปที่ 2.2 แผนที่ประเทศย่านทะเลเมดิเตอร์เรเนียนราว 133 ปี ก่อนคริสตกักราช - ค.ศ. 117	18
รูปที่ 2.3 แผนที่อาณาจักรอิสลาม ค.ศ.632 - 750	21
รูปที่ 2.4 แผนที่เส้นทางการเดินทางของชาวยุโรปในสงครามครูเสด	22
รูปที่ 3.1 แผนที่สหรัฐอเมริกา	42
รูปที่ 3.2 แผนที่ภูมิภาคแบบสัญญาณของสหรัฐอเมริกา	42
รูปที่ 3.3 ภาพรวมของมิดเวสต์จากสัญญาณของนักศึกษาในมหาวิทยาลัย 32 รัฐ	43
รูปที่ 3.4 ภูมิภาคการเกษตรของสหรัฐอเมริกา	47
รูปที่ 3.5 แผนที่การแบ่งภูมิภาคของสหรัฐอเมริกา	50
รูปที่ 3.6 ประเภทของภูมิภาค	55
รูปที่ 3.7 แสดงภูมิภาคหลายปัจจัย มีศูนย์รวมหรือใจกลาง	56
รูปที่ 3.8 เส้นแบ่งเขตภูมิภาค	59
รูปที่ 4.1 แผนที่ประเทศไทยของ คร.โรเบิร์ต แอด เพนเคิลตัน	65
รูปที่ 4.2 แผนที่ประเทศไทยของ สวาท เสนาณรงค์	67
รูปที่ 4.3 แผนที่ประเทศไทย : แบ่งเขตภูมิภาคทางภูมิศาสตร์	70
รูปที่ 4.4 ภูมิประเทศของประเทศไทย แสดงทิวเขา และแม่น้ำสำคัญ	74
รูปที่ 4.5 แผนที่ประเทศไทย : แสดงแม่น้ำสำคัญ และเขตภูมิภาคทางภูมิศาสตร์	76
รูปที่ 4.6 แผนที่ประเทศไทย : การแบ่งภาคตามลักษณะอุคูนิยมวิทยา	89
รูปที่ 4.7 แผนที่ประเทศไทย : การแบ่งภาคเพื่อจัดตั้งสำนักงานและคลังสินค้า ประจำภาคของบริษัทปูนซีเมนต์ไทย จำกัด	90

	หน้า
รูปที่ 4.8 แผนที่ประเทศไทย : ภูมิภาคที่กำหนดเป็นเขตการศึกษา	91
รูปที่ 4.9 แผนที่ประเทศไทย : ภาคพัฒนา	92
รูปที่ 5.1 แผนที่ประเทศไทย : พื้นที่ลุ่มน้ำใหญ่ 25 ลุ่มน้ำ	106
รูปที่ 6.1 แผนที่ลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก	110
รูปที่ 6.2 แผนที่ลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก : แสดงลักษณะภูมิประเทศ	112
รูปที่ 6.3 แผนที่จังหวัดจันทบุรี : แสดงภูเขาและระบบทางน้ำ	115
รูปที่ 6.4 แผนที่ลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก : ลุ่มน้ำย่อย 12 ลุ่มน้ำ	119
รูปที่ 6.5 ลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก : แสดงเขตทางธรณีวิทยา	123
รูปที่ 6.6 แผนที่ประเทศไทยแสดงทิศทางและระยะเวลาที่ลมมรสุม และพายุหมุนพัดผ่าน	126
รูปที่ 6.7 สภาพภูมิอากาศของพื้นที่ศึกษา	127
รูปที่ 6.8 แสดงเขตภูมิอากาศเกษตรภาคตะวันออก	129
รูปที่ 6.9 การขึ้นลงของระดับน้ำทะเล	134
รูปที่ 7.1 ลักษณะภูมิประเทศของลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก	142
รูปที่ 7.2 ที่ตั้งแหล่งน้ำดิบในลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก	152
รูปที่ 7.3 แผนที่อุทกธรณีวิทยา ภูมิภาคลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก	155
รูปที่ 7.4 ป่าชายเลน จังหวัดระยอง	174
รูปที่ 7.5 อุทยานแห่งชาติเขาชะเมา - เขาวง	174
รูปที่ 7.6 ขอบเขตพื้นที่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขดห้ามล่าสัตว์ป่า และอุทยานแห่งชาติ	181
รูปที่ 7.7 แหล่งแร่ธาตุในพื้นที่ลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก	185
รูปที่ 9.1 แผนที่การใช้ทรัพยากรที่ดินด้านการเกษตร จังหวัดชลบุรี	215
รูปที่ 9.2 แผนที่การใช้ทรัพยากรที่ดินด้านการเกษตร จังหวัดระยอง	218
รูปที่ 9.3 แผนที่การใช้ทรัพยากรที่ดินด้านการเกษตร จังหวัดจันทบุรี	220
รูปที่ 9.4 แผนที่การใช้ทรัพยากรที่ดินด้านการเกษตร จังหวัดตราด	224
รูปที่ 10 โรงงานผลิต เอทีลิน	234

	หน้า
รูปที่ 10.1	แผนที่แสดงที่ตั้งนิคมอุตสาหกรรมในพื้นที่ศึกษา 246
รูปที่ 10.2	การใช้พื้นที่เพื่อการอุตสาหกรรม จังหวัดระยอง 240
รูปที่ 10.3	การใช้พื้นที่เพื่อการอุตสาหกรรม จังหวัดชลบุรี 249
รูปที่ 11.1	แผนที่ภาคตะวันออก : แสดงเขตการปกครอง 257
รูปที่ 11.2	โครงข่ายถนนสายหลัก ท่าเรือพาณิชย์และสนามบิน 259
รูปที่ 11.3	เส้นทางรถไฟในภาคตะวันออก 262
รูปที่ 12	แผนที่สังเขป : แสดงแหล่งทรัพยากรนันทนาการ ภูมิภาคลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก 274
รูปที่ 12.1	แผนที่แสดงแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดชลบุรี 276
รูปที่ 12.2	แผนที่แสดงแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดระยอง 282
รูปที่ 12.3	แผนที่แสดงแหล่งท่องเที่ยว จังหวัดจันทบุรี 289
รูปที่ 12.4	น้ำตกเขาสอยดาว 292
รูปที่ 12.5	คุกกี้ไก่ 294
รูปที่ 12.6	ไหสีหู 296
รูปที่ 12.7	แผนที่แสดงแหล่งท่องเที่ยวจังหวัดตราด 298
รูปที่ 12.8	แผนที่แสดงแหล่งท่องเที่ยวอุทยานแห่งชาติ หมู่เกาะช้าง และเกาะกูด 301
รูปที่ 13.1	แผนภูมิแนวทางการพัฒนาภาคตะวันออก 319

ข. ตารางสถิติ

ตารางที่ 4.1	เปรียบเทียบภาคภูมิศาสตร์ของคณะกรรมการภูมิศาสตร์แห่งชาติ กับภาคพัฒนาของคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 93
ตารางที่ 7.1	แสดงความเหมาะสมของดินเพื่อกิจกรรมต่างๆในบริเวณลุ่มน้ำ ชายฝั่งทะเลตะวันออก 147
ตารางที่ 7.2	สรุปคุณภาพน้ำโดยเฉลี่ยของแหล่งน้ำที่ใช้ในการผลิตน้ำประปา ของพื้นที่ลุ่มน้ำตะวันออก 150

		หน้า
ตารางที่ 7.3	มาตรฐานน้ำดิบขององค์การอนามัยโลก	151
ตารางที่ 7.4	สถิติจำนวนบ่อน้ำได้คินที่เจาะ โดยหน่วยราชการและปริมาณน้ำที่สูบใช้	161
ตารางที่ 7.5	มาตรฐานน้ำได้คินที่จะใช้บริโภคได้	163
ตารางที่ 7.6	ข้อมูลคุณภาพน้ำได้คินในบริเวณพื้นที่ศึกษา	164
ตารางที่ 7.7	เปรียบเทียบเนื้อที่ป่าไม้ในภาคต่างๆของประเทศไทย	171
ตารางที่ 7.8	แสดงเนื้อที่ป่าไม้ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือในปี พ.ศ. 2534	172
ตารางที่ 7.9	แสดงเนื้อที่ป่าสงวนแห่งชาติในเขตลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออกเฉียงเหนือ พ.ศ. 2526	175
ตารางที่ 7.10	เนื้อที่ป่าสงวนแห่งชาติในภูมิภาคลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออกเฉียงเหนือที่ยังคงสภาพป่าและถูกทำลาย	177
ตารางที่ 7.11	พื้นที่อนุรักษ์ที่อยู่ในพื้นที่ลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออกเฉียงเหนือ	178
ตารางที่ 8.1	สภาพการใช้ที่ดินบริเวณลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออกเฉียงเหนือ	190
ตารางที่ 8.2	แผนการใช้ที่ดินบริเวณลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออกเฉียงเหนือตามลุ่มน้ำย่อย	199
ตารางที่ 9.1	ข้าวนาปี : เนื้อที่ ผลผลิต และผลผลิตต่อไร่	214
ตารางที่ 9.2	มันสำปะหลัง : เนื้อที่ ผลผลิตและผลผลิตต่อไร่	217
ตารางที่ 9.3	อ้อยโรงงาน : เนื้อที่ ผลผลิตและผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่	219
ตารางที่ 9.4	ข้าวโพดเลี้ยงสัตว์ : เนื้อที่ ผลผลิตและผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่	221
ตารางที่ 9.5	สับปะรด : เนื้อที่ ผลผลิต และผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่	222
ตารางที่ 9.6	เนื้อที่เพาะปลูกยางพารา และผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่	223
ตารางที่ 9.7	จำนวนปลูสัตว์จำแนกตามชนิดสัตว์ พ.ศ. 2536	228
ตารางที่ 9.8	การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด และปริมาณสัตว์น้ำจืดที่จับได้	230
ตารางที่ 9.9	การเลี้ยงกุ้งทะเล พ.ศ. 2534	231
ตารางที่ 10.1	จำนวนสถานประกอบการอุตสาหกรรม เงินทุนและคนงาน	239

	หน้า
ตารางที่ 11.1 มูลค่ารวมผลิตภัณฑ์จังหวัด ตามราคาตลาด พ.ศ. 2534	252
ตารางที่ 11.2 รายได้ต่อหัวประชากรในปี 2532	253
ตารางที่ 11.3 ประชากรและการเปลี่ยนแปลงปี พ.ศ. 2527 และ 2535	255
ตารางที่ 11.4 จำนวนสถานพยาบาลที่มีเตียงรับผู้ป่วยไว้ค้างคืน และการให้บริการทางสาธารณสุข ประจำปี พ.ศ. 2534	269
ตารางที่ 11.5 จำนวนการตายด้วยกลุ่มสาเหตุที่สำคัญประจำปี 2534 - 35	271
ตารางที่ 13.1 สภาพปัจจุบันการผังเมืองในพื้นที่ศึกษา	314